

Dijana Dimitrovska
Milena Marković

Tuđina, večna sudbina

DERETA
2013.
Beograd

Mnogo je srpskih velikana sahranjeno daleko od otadžbine. Od vlasti do vlasti bilo je podobnih i nepodobnih. Manje krivih i više krivih. Na pravoj i na pogrešnoj strani. Od srednjovekovne do komunističke Srbije nicali su humke širom sveta. Od Vladislava Drugog (sin srpskog kralja Dragutina), preko ustanika za vreme Turaka, članova srpskih dinastija Karađorđević i Obrenović, do kompletne jugoslovenske vlade u izbeglištvu, generala, oficira, običnih ljudi koji su umrli sanjajući svoju domovinu...

Grobovi su njihovi svuda: u Albaniji, Americi, Bugarskoj, Engleskoj, Italiji, Kanadi, Rusiji, Mađarskoj, Švajcarskoj... u raskomadanoj bivšoj zajedničkoj domovini.

Želja iz testamenta Jovana Dučića, da bude sahranjen u zavičajnom Trebinju, ispunjena je 2000. godine. Dok je nastajao ovaj rukopis, vraćeni su u otadžbinu: kralj Petar Drugi Karađorđević i njegova supruga Aleksandra, njegova majka Marija, knez Pavle, njegova supruga Olga i sin Nikola... sada počivaju tamo gde je bila njihova volja, na Oplencu, u Topoli.

Dok posmrtno ostatke svih onih koji su ostavili traga u istoriji Srbije ne vratimo u domovinu, biće zajedno – bar u ovoj knjizi.

Autorke

1.

SVETICA SLOVENSKE DUŠE

Mnogi je smatraju Srpkinjom iako nije sasvim pouzdano da je tako. Kroz minule vekove srpski narod verovao je da je ova svetiteljka baš našeg porekla. Za to postoji više razloga. Mošti Svete Petke Paraskeve bile su u Srbiji, u Beogradu, na Kalemegdanu, 150 godina. U beogradskoj tvrđavi i danas se nalazi Crkva Svete Petke sa izvorom (agiazma) čiju vodu vernici smatraju čudotvornom.

Ali, i Grci su Svetu Petku smatrali Srpkinjom. Grčki letopisac pop Sinadin zapisao je u 16. veku: „Ovih dana ispraćena je Sveta Paraskeva, za koju se smatralo da je Srpkinja i koja je zbog toga bila izložena nemarnosti. Njene mošti stajale su u zabitom kutu carigradske crkve, a ljudi nisu hteli da se mole svetici koja je tuđeg porekla.“

Otkad se upokojila u 11. veku, njene mošti putovale su po Balkanu: bile su u Carigradu, pa u Trnovu, pa opet u Carigradu, pa u Srbiji i, konačno, u Rumuniji, u gradu Jašiju, u Crkvi Tri sveta jerarha.

Ova žena, čiji je život fascinirao ljude širom Balkana, rođena je u Epivatu, nedaleko od Carigrada. Roditelji su joj bili veoma imućni i pobožni. Svoju decu vaspitavali su u hrišćanskom duhu. I Petka i njen brat Jevtimije našli su jedinu svetlost u veri. Jevtimije je postao episkop maditski, a Petka, posle smrti roditelja, „podeli sve bogatstvo njihovo siromasima i zamonaši se u Carigradu, u Hramu Svete Sofije“.

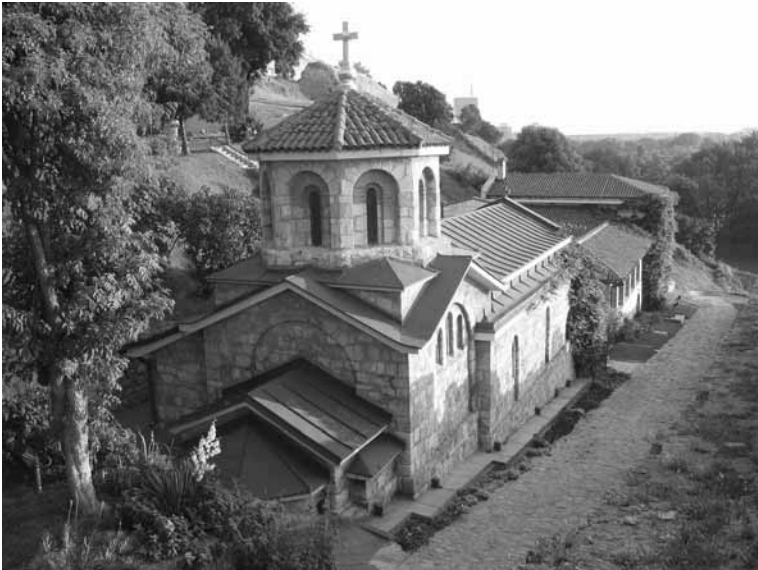
Veći deo života provela je u Palestini, živeći isposnički dane po Jordanskoj pustinji, gde se hranila „jedino pustinjском travom, u vrlo maloj količini, i to po zalasku sunca“. „Topila se polako od žege i od mraza“ sve do jednog dana, u starosti, kada joj se u snu javio anđeo i naredio da se „vrati u mesto svog rođenja jer uskoro treba da se preseli u carstvo božije“.

Ona posluša anđela i, stigavši u rodni Epivat, ubrzo se, posle dve godine, upokoji. Bio je to 11. vek. Smatrajući da je strankinja, zemljaci su je sahranili izvan groblja. Legenda kaže: kada je njen grob otkopan, pronađeno je neraspadnuto telo. A onda su počela da se dešavaju čuda. Nad njenim telom bolesni su ozdravljali.

Jeromonah Stefan Đorđević, koji je napisao romansiranu biografiju Svete Petke, kaže da se teza da je ona slovenskog porekla prvi put pojavila u žitiju patrijarha bugarskog, četiri veka posle njene smrti, kada se ona, u pisanim izvorima, prvi put pominje.

Za vreme bugarskog cara Jovana Asena njene mošti su prenete iz Carigrada u Trnovo, gde su bile sve dok srpska kneginja Milica nije izmolila od sultana Bajazita da joj ustupi mošti ove svetiteljke. Tako zemni ostaci Svete Paraskeve behu preneti u Beograd, 1396. godine, na Kalemegdan, u crkvicu koja je njoj posvećena.

Tu je bila 150 godina i u tom periodu nepovratno se ukorenilo mišljenje da je ona srpskog porekla. Ali ona ne osta za sva vremena u Srbiji. Kada je sultan Sulejman Drugi 1521. osvojio Beograd, opet je mošti Svete Petke vratio u Carigrad. Prema podacima koje je izneo jedan sveštenik istoričar u knjizi *Beogradska tvrđava i njene znamenitosti*, Sulejman je zapravo, kaŕnjavajući Srbiju zbog pobuna, odveo iz Beograda u Carigrad oko dve hiljade Srba. Beogradski mitropolit dao im je tada mošti ove svetice da im pomognu u tuđini. Tako je Sveta

Crkva Svete Petke na Kalemegdanu

Petka stigla opet u Carigrad. Ali ovoga puta za Srbe i druge narode ona je bila nepovratno – srpska svetiteljka.

Stajala je u Crkvi Presvete Bogorodice u Vlaherni, u Cari-gradu, jer je Crkva Sveta Sofija tada već bila pretvorena u džamiju – Aja Sofiju, sve dok njene mošti nije otkupio vojvoda i gospodar Moldavije Vasilije Lupul i odneo ih u današnju Rumuniju, u grad Jaši. „Tako uz ogromnu radost žitelja cele Moldavije svete mošti behu položene u Crkvi Tri sveta jerarha, dana 14. oktobra 1641. godine“, zabeležili su hroničari.

Ali, istorija još ne daje odgovor na pitanje zašto bi jedan vojvoda i vladar dao silne novce za mošti jedne strane sveti- teljke, ako ne srpske, onda sigurno slovenske.

„Očito je da Sveta Paraskeva nije bila u kultu samih Cari- gradana, a postojale su i ktitorske veze između srpske vlastele i Vlaške. Srpski despoti, Stefan Lazarević a zatim i Brankovići, davali su velike darove rumunskoj crkvi i poznato je da su po

Vlaškoj i Moldaviji podigli mnoge manastire. Možda tu treba tražiti razloge zbog kojih njene mošti počivaju danas u Rumuniji“, kaže otac Stefan.

Sveta Petka nije u Srbiji gde se njeno ime slavi i poštuje. Ali iz grada Jašija, na svakih sto godina, u Srbiju stigne njen pokrov. Krajem 20. veka dobila ga je Crkva Svete Petke pored Vrnjačke Banje, a 2099. godine, kada se završi 21. i počne 22. vek, sveta relikvija će pripasti nekoj drugoj crkvi u Srbiji. Sveta Petka nije tu, ali kao da jeste.